

ПЕДАГОГІЧНА ОСВІТА

УДК 378.147:811.111

DOI <https://doi.org/10.5281/zenodo.15354550>

Інтеграція елементів критичного мислення в навчання англійської мови студентів нефілологічних факультетів

Мудра Світлана В'ячеславівна

кандидат пед. наук, доцент, доцент завідувач кафедри мовної підготовки

Київського Інституту Національної Гвардії України, Київ, Україна,

<https://orcid.org/0000-0002-7524-2026>

Прийнято: 19.04.2025 | Опубліковано: 29.04.2025

***Анотація:** У статті досліджуються особливості розвитку критичного мислення у студентів немовних спеціальностей у процесі вивчення англійської мови як іноземної. В умовах трансформації системи вищої освіти акцент зміщується на формування універсальних компетентностей, що мають міждисциплінарний характер. Однією з таких компетентностей є критичне мислення — когнітивна здатність до об'єктивного аналізу інформації, оцінки її достовірності, формулювання обґрунтованих висновків і прийняття відповідальних рішень. Англійська мова, як універсальний інструмент міжкультурного спілкування, має суттєвий вплив на професійний розвиток майбутнього фахівця. У контексті глобалізаційних процесів її вивчення набуває особливої ваги, оскільки знання іноземної мови відкриває доступ до актуальної інформації, сприяє участі в міжнародних ініціативах та забезпечує конкурентні переваги на сучасному ринку праці. Водночас освітній потенціал занять з англійської мови виходить за межі формування суто мовленнєвих умінь. Такі*

заняття можуть стати ефективним засобом розвитку критичного мислення, оскільки передбачають аналіз суспільно важливих питань, інтерпретацію автентичних матеріалів і вирішення комунікативних завдань, наближених до реального життя. У роботі проаналізовано сучасні наукові підходи до визначення поняття критичного мислення, окреслено методичні засади та інструменти для його формування у студентів. Навчальні стратегії включають використання відкритих питань, дискусій, дебатів, рольових ігор, а також організацію групової діяльності, яка стимулює аналіз, аргументацію та співпрацю. Особлива увага приділяється створенню сприятливого навчального клімату, що підтримує активне залучення студентів до мисленневих процесів. Наголошено на важливості поетапного розвитку мисленневих навичок від репродуктивного рівня до творчого. Запропоновано приклади практичних завдань, які сприяють формуванню гнучкості мислення, емпатії та професійної самореалізації. Обґрунтовано доцільність інтеграції критичного мислення в навчальні курси англійської мови для немовних спеціальностей як чинника підвищення якості підготовки сучасного фахівця.

Ключові слова: критичне мислення, англійська мова, таксономія Блума, студенти немовних спеціальностей

Integration of Critical Thinking Elements into English Language Training for Students of Non-Linguistic Schools

Svitlana Mudra

candidate of pedagogical sciences, associate professor, associate professor of the department of language training of Kyiv Institute of the National Guard of Ukraine, Kyiv, Ukraine, <https://orcid.org/0000-0002-7524-2026>

***Abstract.** The article explores the features of developing critical thinking in students of non-linguistic specialties during the process of learning English as a foreign language. Amid the transformation of the higher education system, the focus shifts toward the formation of universal competencies that have an interdisciplinary nature. One of such competencies is critical thinking — a cognitive ability for objective analysis of information, assessment of its reliability, formulation of reasoned conclusions, and making responsible decisions. English, as a universal tool of intercultural communication, significantly influences the professional development of future specialists. In the context of globalization processes, its study becomes particularly important, as knowledge of a foreign language provides access to current information, promotes participation in international initiatives, and ensures competitive advantages in the modern labor market. At the same time, the educational potential of English language classes extends beyond the development of purely language skills. Such classes can become an effective means of fostering critical thinking, as they involve the analysis of socially significant issues, interpretation of authentic materials, and solving communication tasks close to real-life situations. The paper analyzes modern scientific approaches to defining the concept of critical thinking, outlines methodological principles and tools for its formation in students. Teaching strategies include the use of open-ended questions, discussions, debates, role-playing games, as well as organizing group activities that stimulate analysis, argumentation, and collaboration. Particular attention is paid to creating a favorable educational environment that supports students' active involvement in thinking processes. The importance of a step-by-step development of thinking skills from a reproductive to a creative level is emphasized. Examples of practical tasks that promote flexible thinking, empathy, and professional self-realization are provided. The feasibility of integrating critical thinking into English language courses for non-linguistic specialties is justified as a factor in improving the quality of modern specialist training.*

Keywords: critical thinking, English language, Bloom's taxonomy, students of non-linguistic specialties

Постановка проблеми. У сучасній системі вищої освіти дедалі більше уваги приділяється формуванню універсальних компетентностей, що виходять за межі вузько фахових знань. Однією з ключових навичок, які набувають актуальності в умовах динамічного інформаційного середовища через зростання обсягів інформації та складність сучасного світу, є критичне мислення. Ця здатність передбачає вміння аналізувати інформацію, оцінювати її вірогідність, робити обґрунтовані висновки та приймати виважені рішення. Володіння такими когнітивними навичками дає змогу студентам не лише краще засвоювати навчальний матеріал, а й ефективно використовувати знання у практичних ситуаціях.

Англійська мова, як основний засіб міжнародної комунікації, відіграє важливу роль у професійному становленні сучасного фахівця. Особливо актуальним її вивчення стає в контексті глобалізації, коли володіння іноземною мовою є передумовою для доступу до новітньої інформації, участі в міжнародних проєктах і конкурентоспроможності на ринку праці. Проте заняття з англійської мови можуть відігравати значно ширшу роль, ніж просто формування мовленнєвих навичок — вони створюють простір для розвитку критичного мислення через обговорення соціально значущих тем, аналіз автентичних текстів і вирішення комунікативних завдань у змодельованих реальних ситуаціях.

Особливої уваги потребує розвиток критичного мислення у студентів немовних спеціальностей, для яких вивчення англійської мови не є основним профілем підготовки. Часто їхня мотивація до опанування мови є зниженою, тому важливо застосовувати методи навчання, що активізують інтелектуальну діяльність і залучають студентів до змістовного навчального процесу. Залучення

завдань, орієнтованих на аналіз, аргументацію та осмислення різних точок зору, сприяє не лише вдосконаленню мовленнєвих умінь, а й формуванню гнучкості мислення, аналітичних здібностей і готовності працювати з інформацією — навичок, які є невіддільною частиною професійної компетентності сучасного фахівця.

Аналіз останніх досліджень і публікацій засвідчив, що наукові дослідження підтверджують ефективність інтеграції розвитку критичного мислення у процес навчання англійської мови для студентів немовних спеціальностей. Так, Аткинсон [1] підкреслює важливість критичного підходу в TESOL, зазначаючи, що критичне мислення сприяє глибшому розумінню мови та культури. Кемпбелл [2] пропонує метод «командної критики», який заохочує студентів до колективного аналізу та обговорення, розвиваючи навички аргументації та співпраці. Галперн [3] вказує на необхідність поєднання когнітивних навичок з відповідними установками для ефективного розвитку критичного мислення. Галворсен [4] рекомендує використання дебатів та аналізу контроверсійних тем як засобів стимулювання критичного мислення в ESL/EFL курсах. Кеннеді [5] також підкреслює роль дебатів у розвитку критичного мислення та комунікативних навичок студентів. Дослідження Лю та Го [6] демонструє позитивний вплив навчання критичного читання на розвиток аналітичних здібностей студентів. Меттьюз і Лоу [7] акцентують увагу на створенні навчального середовища, що сприяє формуванню схильності до критичного мислення. Пол і Елдер [8] розробили посібник, який надає інструменти для розвитку критичного мислення, що можуть бути інтегровані в навчальні програми. Ширхані та Фахім [9] підкреслюють важливість постійного оцінювання як засобу стимулювання критичного мислення у вивченні іноземних мов. Чжао [10] пропонує стратегії викладання, що сприяють розвитку критичного мислення в EFL класах, включаючи явне навчання, запитання викладача та активне навчання.

Виділення невіршених раніше частин загальної проблеми. Одна з ключових наукових проблем, яка залишається недостатньо дослідженою, – це розвиток критичного мислення під час викладання англійської мови студентам немовних спеціальностей. Отже, метою статті є узагальнення поглядів науковців на сутність критичного мислення як науково-педагогічної проблеми та висвітлення власного досвіду з цього питання.

Формулювання цілей статті (постановка завдання)

- Метою статті є узагальнення наукової літератури щодо визначення сутності критичного мислення та шляхів його розвитку у студентів під час вивчення англійської мови на немовних факультетах.
- Для цього вважаємо за необхідне вирішити **наступні завдання:**
- узагальнити погляди на сутність критичного мислення в науковій літературі;
- окреслити шляхи розвитку критичного мислення під час проведення занять з англійської мови зі студентами немовних факультетів;
- визначити роль викладача у розвитку критичного мислення студентів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Критичне мислення як наукова проблема має давню історію і походить від двох грецьких коренів: «kriticos» (що означає розрізнення суджень) та «criterion» (що означає стандарти). Отже, етимологічно це слово передбачає розвиток «розрізнення суджень, заснованих на стандартах» [1].

Критичне мислення — це спосіб мислення, в якому особа покращує мисленнєві навички, вміло беручи на себе управління структурами, властивими мисленню, та накладаючи на них інтелектуальні стандарти. Студент, в якого критичне мислення є розвиненим, порушує життєво важливі питання та проблеми, формулюючи їх чітко та точно, збирає та оцінює відповідну інформацію, використовуючи абстрактні ідеї для її ефективної інтерпретації, приходить до обґрунтованих висновків та рішень, перевіряючи їх на відповідні

критерії та стандарти; у цьому випадку здобувач освіти неупереджено в рамках альтернативних систем мислення, розпізнаючи та оцінюючи імплікації та практичні наслідки, ефективно спілкується з іншими у пошуках розв'язання складних проблем [2].

Критичне мислення передбачає дотримання високих стандартів якості мислення та вміння свідомо їх застосовувати. Воно сприяє формуванню ефективних здібностей до спілкування та розв'язання проблем, а також прагнення подолати вроджений егоцентризм та соціоцентризм [7].

Критичне мислення також впливає на міжособистісні навички студентів. У тому випадку, коли студенти критично мислять і можуть подивитися на проблему з різних точок зору, вони стають більш відкритими і чуйними, кращими співрозмовниками, більш схильними до співпраці зі своїми однолітками, а також отримання та обговорення їх ідей. Критичне мислення допомагає розвивати творчу складову, дозволяючи розумовому процесу протікати більш вільно та досліджувати більше можливостей. Це допомагає приймати рішення, а з часом також допоможе економити час на прийняття цих рішень.

На самому базовому рівні критичне мислення пов'язане з з'ясуванням того, чи є щось правдою, частково правдою чи неправдою взагалі. Пол Р. та Елдер Л. визначають критичне мислення як набір навичок та здібностей для роботи, коли людина може приховати свою упередженість, запропонувати факти, які насправді є думкою, або використовувати емоційні слова, які апелюватимуть до власних почуттів чи нахилів особистості [8].

Якщо ми подивимося, як концепція критичного мислення може бути застосована до навчання, необхідно згадати таксономію Блума. Вона включає різні типи мислення, які сприяють засвоєнню навчального матеріалу. Науковці також розглядали таксономію та вибудували ієрархію навичок мислення від нижчого до найвищого порядку. Ці навички, а саме запам'ятовування, розуміння,

застосування, аналіз, оцінка та створення повинні бути розвинені для того, щоб засвоєння матеріалу було ефективним та надовго залишалось в пам'яті людини [11; 12; 13].

С. Метью і К. Лоу установили взаємозв'язок між шістьма рівнями мислення: базовим розумінням, критичним мисленням та творчим мисленням. Якщо ми співвіднесемо рівні мислення з навчальною діяльністю під час вивчення англійської мови як іноземної, то побачимо, що на рівні базового розуміння студенти мають уміти заповнювати пропуски, зіставляти поняття і знаходити відповідь у тексті. Рівень критичного мислення дозволяє їм аналізувати текст або робити висновки про значення та оцінювати погляди інших учасників навчального процесу. Вищий рівень мислення, який корелює зі створенням мислення, дозволяє студентам створювати презентацію чи писати есе. Науковці наголошують, що під час вивчення іноземної мови два рівні мислення є однаково важливими і що необхідно починати їх формування навичок мислення нижчого порядку та поступово переходити до навичок вищого порядку [6; 14].

Розвиток навичок критичного мислення на заняттях з англійської як іноземної мови у студентів немовних факультетів доцільно розвивати за наступним алгоритмом:

1. визначити проблемне питання;
2. проаналізувати інформацію з теми, що вивчається, та за необхідності провести додаткові дослідження;
3. використовувати тільки надійні джерела інформації;
4. зробити висновки та розставити їх за пріоритетами [5; 15].

Разом із тим, зазначимо, що всі ці елементи алгоритму неможливо впроваджувати на одному занятті. Разом із тим, з метою розвитку критичного мислення викладач може запитати «Чому?», коли хтось робить доповідь, або «Де

це можна зустріти в реальному житті?». Ціль полягає в тому, щоб студенти почали думати про визначену викладачем проблему з різних боків, по-новому.

Якщо на заняттях достатньо часу, можна пройти всі кроки, описані вище, як процес для певного навчального проєкту, які також сприяють творчості та співпраці студентів у групах, оскільки їм доводиться об'єднувати свої думки, обговорити сутність проблеми, вирішувати їх та створити щось, що стане кінцевим продуктом проєкту. Іншим варіантом є можливість поставити завдання провести дослідження до заняття та застосувати свої висновки до запропонованої теми та провести усвідомлене обговорення [3; 4; 6].

З досвіду роботи можна стверджувати, що позиція та поведінка викладача під час розвитку критичного мислення також є важливою. Зокрема, необхідно уникати відповідати на запитання студентів відразу, оскільки часто викладачі прагнуть допомогти здобувачам освіти, надаючи їм відповіді, щоб вони могли швидше рухатися далі із виконанням поточного навчального завдання. Якщо головна мета полягає в тому, щоб стимулювати їх мислити критично, доцільним є надати їм час, щоб вони змогли знайти відповіді самостійно. Альтернативою може бути робота у парах або групах з метою знайти відповіді колективно [4; 10].

Також необхідно уникати тенденції ставити питання низького рівня, тобто коли ми звертаємося до деталей, фактів чи цифр, прагнемо використовувати лише короткочасну пам'ять і ґрунтуємося на механічному запам'ятовуванні замість глибокого розуміння суті проблеми.

Необхідно ставити та заохочувати відкриті питання високої складності. Це означає запитувати, як чи чому щось відбувається чи сталося, ставити питання, які вимагають розуміння деталей для створення ширшого контексту та розвитку критичного мислення, наявність необхідності виходити за межі фактів для побудови обґрунтування. Щоб допомогти студентам сформулювати питання вищого рівня, викладачі можуть надати загальні основи питань як підказки.

Наприклад, основа питання, як «Як... впливає...?» вимагає навички аналізу взаємозв'язку між ідеями (причинно-наслідковий зв'язок); питання «Що станеться, якщо...» вимагає складання прогнозів; «Ви згодні чи не згодні з цим твердженням: ...? Підтвердьте свою відповідь».

Очікується, що, оскільки вони регулярно і часто ставлять і відповідають на запитання інших та свої власні, студенти розвивають свої навички та звичку ставити питання і починають ставати особистостями, що критично мислять.

За можливістю, необхідно заохочувати студентів ставити питання викладачам та своїм одногрупникам. Існують певні стратегії ефективних методів постановки питань. Перша — ставити запитання, які передбачають більш ніж одну відповідь. Інша – надавати час очікування після запитання, щоб дати менш упевненим у своїх силах студентам час подумати [6; 7; 11; 12]. Надамо декілька таких прикладів, які ми використовуємо під час роботи з курсантами Національної гвардії України:

• **What would you do if you had to explain a complex military situation to an international partner who speaks only English? How would your language choices affect the clarity of your message?**

(Що б ви зробили, якби вам довелося пояснити складну військову ситуацію міжнародному партнеру, який розмовляє лише англійською? Як би ваш вибір слів вплинув на чіткість повідомлення?)

• **How can the values and discipline of a soldier be communicated through language in a cross-cultural environment? Give examples.**

(Як можна передати цінності та дисципліну військовослужбовця через мову в міжкультурному середовищі? Наведіть приклади.)

□ **Why might it be important for a soldier to question the reliability of information in foreign-language media? What strategies can help verify this information?**

(Чому військовослужбовцю важливо ставити під сумнів достовірність

інформації в іноземних ЗМІ? Які стратегії можуть допомогти перевірити цю інформацію?)

What are the potential risks and benefits of using translation apps in field operations? Would you rely on them? Why or why not?

(Які потенційні ризики та переваги використання перекладацьких застосунків під час польових операцій? Ви б на них поклалися? Чому так або ні?)

If your commander gave an order in English and you misunderstood a key phrase, what could be the consequences? How can you train yourself to prevent such misunderstandings?

(Якщо ваш командир віддасть наказ англійською, а ви неправильно зрозумієте ключову фразу, які можуть бути наслідки? Як можна себе тренувати, щоб уникати таких непорозумінь?).

Поряд з цим викладачі також повинні ставити уточнювальні питання до аудиторії в цілому, наприклад, «Що ви можете додати?» або «Яка ваша думка?» та надавати зворотний зв'язок, який не підтверджує та не спростовує відповіді студентів, щоб забезпечити відкритість до обговорення. Приклади: "Цікаво" або "Я про це не думав". Викладачеві доцільно також стимулювати до підбиття підсумків іншими студентами, ставлячи запитання «Хто може висловити думку іншими словами?», опитати інших студентів: «Хто згоден? Хто не згоден? Чому?», спонукати студентів ставити запитання іншим студентам.

В цілому докладний список контрольних питань, які можна застосовувати на заняттях англійської мови, умовно можна розподілити на три основні групи: питання для уточнення (наприклад, «Не могли б ви пояснити докладніше?»); питання про різні точки зору чи перспективи (наприклад, «Що сказав би той, хто не згоден?») та питання, щоб оскаржити або перевірити припущення, причини, докази, висновки та цілі студентів [8; 12].

На додаток, викладачі мови повинні уникати відповідей на власні запитання після короткого часу мовчання, розповсюдженої педагогічної

практики, яка може заважати розвитку самостійного мислення. Щоб навчити критичного мислення, викладачі повинні створити культуру дослідження, підтримуючи розумовий процес студентів, моделюючи навички критичного мислення, активно піддаючи сумніву мислення студентів і спрямовуючи розумовий процес [3].

Необхідно враховувати, що релевантні життєвому досвіду студентів навчальні теми можуть викликати інтерес; поряд з цим зацікавленість як правило викликають культурні відмінності, спірні питання, поточні події та моральні дилеми [9].

Дебати, формальний метод обговорення є ще одним ідеальним інструментом для розвитку критичного мислення. Як форма активного навчання, дебати спонукають студентів глибоко досліджувати тему, ставити питання, виявляти протиріччя та помилки та формулювати аргументи, що ґрунтуються на доказах [4; 10; 11].

Оскільки типові дебати становлять лише дві точки зору («за» або «проти»), можна використовувати й інші форми дебатів. Наприклад, дебати чотирьох сторін, де студенти можуть вибрати одну з чотирьох позицій («повністю згоден», «згоден», «не згоден» або «повністю не згоден») на тему для спору; і дебати рольової гри, формат, у якому студентам доручається взяти він різні ролі і сперечатися від імені кількох точок зору на проблему, що існує [5; 7].

Тому важливо, щоб викладачі створювали середовище, в якому студентів заохочують перевіряти припущення, ставити важливі питання та оцінювати причини через взаємодію викладач-студент та студент-студент. Викладачі можуть виступати рольовими моделями або створювати умови, в яких виражаються і стикаються одна з одною різні точки зору. Зворотний зв'язок викладачів та студентів позитивно впливають на розвиток критичного мислення [10]. Наведемо декілька прикладів. Під час заняття з англійської мови, обговорюючи зі студентами тему **«Міжнародна миротворча місія: участь**

українських військових», їм було запропоновано взяти участь у дебатах чотирьох сторін. Тема для дискусії звучала так: «*Чи повинна Україна активніше брати участь у миротворчих операціях під егідою ООН?*». Кожен студент обрав одну з чотирьох позицій: «повністю згоден», «згоден», «не згоден» або «повністю не згоден». Завданням було аргументовано захищати обрану позицію англійською мовою, використовуючи приклади з історичних подій, міжнародного права та власного досвіду служби або навчання.

Наступне заняття було присвячене **рольовим дебатам**, де студентам було розподілено ролі: представник уряду, військовий командир, журналіст, правозахисник, мирний житель з регіону конфлікту. Кожен мав висловити свою точку зору на проблему миротворчої участі України, аргументуючи свою позицію відповідно до ролі. Такий підхід дозволив не лише опрацювати мовний матеріал, а й глибше зануритись у тему, аналізуючи її з різних перспектив, що сприяло розвитку критичного мислення, емпатії та навичок переконливої комунікації [13; 14; 15].

Висновки. Підсумовуючи, можна сказати, що загальні риси ефективного навчання з розвитком критичного мислення зазвичай включають інтенсивну взаємодію студентів та сприятливий клімат у навчальних групах. При розробці заходів викладачам потрібні гнучкість та креативність; вони можуть використовувати і комбінувати різні стратегії по-новому або розробляти альтернативні методи. Ефективне виховання критичного мислення у студентів немовних факультетів на заняттях з англійської мови багато в чому залежить від цілеспрямованих та наполегливих зусиль викладачів. Такі стратегії, як групове обговорення, дебати та питання тощо можуть використовуватися як ефективні способи поліпшення критичного мислення, а викладачі в свою чергу повинні не тільки давати відповідні вказівки, але й формувати достатньо можливостей для того, щоб студенти могли взаємодіяти один з одним.

У подальшому планується більш детально зупинися на формування навичок мислення вищого порядку у студентів немовних факультетів.

Список використаних джерел

1. Atkinson D. A critical approach to critical thinking in TESOL. *TESOL Quarterly*. 1997. № 31(1). С. 71-94. <http://dx.doi.org/10.2307/3587975>
2. Campbell M. Collaborating on critical thinking: The team critique. *Journal of Curriculum and Teaching*. 2015. № 4(2). С. 86–95. <http://dx.doi.org/10.5430/jct.v4n2p86>
3. Halpern D.F., Sternberg R.J., Roediger H.L. The nature and nurture of critical thinking. *Critical thinking in psychology*. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. С. 1–14.
4. Halvorsen A. Incorporating critical thinking skills development into ESL/EFL courses. *The Internet TESL Journal*. 2005. № 11(3). <http://iteslj.org/Techniques/Halvorsen-CriticalThinking.html>
5. Kennedy R. In-class debates: Fertile ground for active learning and the cultivation of critical thinking and oral communication skills. *International Journal of Teaching and Learning in Higher Education*. 2007. № 19(2). С. 183–190.
6. Liu W., Guo H.Y. An experimental study on the teaching of critical reading. *Foreign Language World*. 2006. № 3. С. 14–23.
7. Mathews S.R., Lowe K. Classroom environments that foster a disposition for critical thinking. *Learning Environments Research*. 2011. № 14(1). С. 59–73. <http://dx.doi.org/10.1007/s10984-011-9082-2>
8. Paul R., Elder L. The miniature guide to critical thinking: Concepts and tools (5th ed.). Tomales, CA: Foundation for Critical Thinking Press, 2008.
9. Shirkhani S., Fahim M. Enhancing critical thinking in foreign language learners. *Procedia – Social and Behavioral Sciences*. 2011. № 29. С. 111–115. <http://dx.doi.org/10.1016/j.sbspro.2011.11.214>

10. Zhao C. Instructional strategies for developing critical thinking in EFL classrooms. *English Language Teaching*. 2016. № 9(10). elt.ccsenet.org
11. Hashemi M.R., Zabihi R. Does critical thinking enhance EFL learners' receptive skills? *Journal of Language Teaching and Research*. 2012. № 3(1). С. 172–179. <http://dx.doi.org/10.4304/jltr.3.1.172-179>
12. Abu Ayyash A.I. Teachers' perspectives: Developing undergraduate EFL learners' critical thinking skills. *European Journal of Education*. 2022. № 3(4). С. 1–10. <http://dx.doi.org/10.24018/ejedu.2022.3.4.396>
13. Thakur V.S., Al-Mahrooqi R. Orienting ESL/EFL students towards critical thinking through pictorial inferences and elucidation: A fruitful pedagogic approach. *English Language Teaching*. 2015. № 8(2). С. 126–133. <http://dx.doi.org/10.5539/elt.v8n2p126>
14. Mathews S.R., Lowe K. Classroom environments that foster a disposition for critical thinking. *Learning Environments Research*. 2011. № 14(1). С. 59–73. <http://dx.doi.org/10.1007/s10984-011-9082-2>
15. Velasco E. Promoting ESL students' critical thinking skills through a transitivity analysis of authentic materials. *TESL Canada Journal*. 2021. № 38(1). С. 81–94. <https://doi.org/10.18806/tesl.v38i1.1331>